

DISSERTATIO IN AVGURALIS MEDICA,
DE
MEDICAMENTIS
DIAPHORETICIS
EORVMQVE IN CORPVS HUMANVM
AGENDI MODO,
QVAM
CONSENSV ET AVCTORITATE
GRATIOSI MEDICORVM ORDINIS,
SVB PRÆSIDIO
DN. D. ANDREAE ELIAE
BÜCHNERI,
SAC. CÆS. MAJEST. CONSILIAR. ARCHIAT. ET COMIT. PALAT. S.R. I. NOBILIS,
ACAD. IMPERIAL. NAT. CVRIOSOR. PRÆSID. CHTM. PROF. PVBL. ET FACVLT.
MED. ADSESS. ORDINAR. NEC NON REG. BEROLIN. SOCIET.
SCIENT. SODALIS,
PATRONI, PRAECEPTORIS ET PROMOTORIS SVI
AETERNVM DEVENERANDI,
PRO GRADV DOCTORIS
SVMMISQVE IN ARTE SALVTARI HONORIBVS
ET IMMVNITATIBVS
LEGITIME IMPETRANDIS,
AD DIEM V. DECEMBER. M DCC XLIII.
H. L. Q. C.
SOLENNI ERUDITORVM EXAMINI SVBMITTIT
AVCTOR ET RESPONDENS
WILHELM GOTTLIEB HESSE,
ERFURTENSIS.

Pharmacol.
gen.
157, 26.

ERFORDIÆ, Typis HERINGII, Acad. Typogr.

Mat med 109

Q. D. B. V.

§. I.

Vnde ex solidis ac fluidis corpus huma-
num proportionate sit compositum, Me-
dicinæ peritis luculenter jam jam con-
stat: Ad hancce vero constitutionem &
proportionem conservandam, perpetua
depuratio, & hinc quoque secretiones &
excretiones necessariæ sunt, quibus superflua, inutilia
atque noxia continuo removeri debent. Est autem
superfluum corporis nostri, quod salva sanitate abesse
potest.

§. II.

Ad sanitatem enim requiritur, ut actiones natu-
rales, animales atque vitales omnes rite succedant: Ha-
rum vero activitas atque vigor in constitutione natu-
rali partium tam fluidarum, quam solidarum, con-
sistit.

§. III.

Inutile atque *noxiū* corporis humani dicitur, quod
statum, si retineatur, naturalem mutat.

A 2

§. IV.

§. IV.

Quicquid igitur est superfluum atque inutile, illud est excernendum. Cum cibis enim quotidie assumtis, partes quoque ad nutritionem & vitæ conservationem incongruae in corpus nostrum transerint. Per circulationem ac resolutionem M. S. partes tales inutiles æque, ac noxiæ (§. III.) generantur. Quid? quod, accedit nonnunquam, ut venena sumantur, vel cum cibis, vel alio modo, quæ omnino excerni iterum debent. Sin ultimæ partes noxiæ, scilicet venenosæ, in primis viis adhuc hæreant, purgantibus, vel vomitoriis; sin vero cum massa sanguinea sese miscuerint, atque per totum corpus mediante circulatione dispersæ fuerint, tunc per diuresin, vel transpirationem excernendæ sunt. Priores harum excretionum, nempe purgationem, vomitum & diuresin, lubens jam mitto, & dum *remediorum diaphoreticorum agendi modum pro virium modulo nunc explanatus sum, pauca tantummodo de ultima excretione, videlicet diaphoresi, præmonere lubet.*

§. V.

Est autem *excretio*, partium tam superfluarum, quam inutilium & noxiarum, (§. I. III.) remotio e corpore humano.

§. VI.

Humores corporis nostri a Medicis ordinarie in *universales*, & *particulares*, hique iterum in *laudabiles*, seu *utiles*, & *excrementities* dividuntur. Sub nomine *humorum laudabilem* comprehenduntur, saliva, chylus, lympha, liquor ventriculi, intestinalium, pancreatis, humores

res oculorum, lac, semen, &c. Excrementorum autem titulum gerunt, urina, sudor, mucus, cerumen aurium, &c. de quibus plura habet Celeberr. Job. Christoph. LANGIVS, in Operibus suis pag. 66.

§. VII.

Transpiratio insensibilis est excretio partium tam superfuarum, quam inutilium atque noxiarum, (§. V. III. I.) sub forma vaporum, per nostri corporis superficiem, ad quam aër externus ambiens immediate accedere potest.

§. VIII.

Quando autem transpiratio insensibilis (§. VII.) major evadit, ita ut guttatum sese colligat fluidum, tunc Sudor audit.

§. IX.

Transpiratione igitur rite succedente, constitutio naturalis nostri corporis conservatur. (§. I. IV. V. VII.) Quodsi autem impedita fuerit, tunc in præternaturali mutatur, (§. III.) unde necessario sequitur, transpirationem semper in decenti sua ratione servari debere.

§. X.

Actiones (§. II.) solummodo a structura machinæ humanæ viventis dependent; adeoque concludere licet, excretionem sudoris ac transpirationis insensibilis, actionem esse machinæ humanæ, & quidem præcipue viventis, id quod arbitror in dubium esse vocaturum neminem, propterea, quoniam sub motu corporis majori, & ab adsumto potu calido, transpiratio insensibilis, vel sudor excitatur: Per motum enim corporis

A 3

majo-

majorem, omnes actiones vehementiores, adeoque & motus cordis atque arteriarum major, hinc calor atque resolutio major sanguinis, & denique etiam secretiones majores & auctiores evadunt. Hinc ergo oriatur transpiratio insensibilis, vel sudor. Per potum calidum non solum partes humidæ restituuntur, sed etiam calor in M. S. augetur, unde resolutio ac diluitio, & propter copiam humidi excretio major. Interim minime quidem nego, quod corpora multa variaque, & ipsa etiam cadavera humana, itidem evaporatione gaudeant, de quibus tamen omnibus specialius hic agere non lubet, cum id scopo nostro minus consenteat, ac insuper in Physicorum scriptis fusius jam demonstratum sit, & de corporis humani mortui evaporatione per se jam constet, quod, dum corpora omnia, humido quodam gaudentia, teste experientia evaporant, pariter quoque cadaveribus humanis minime fit deneganda evaporatio. Transpiratio autem in corpore humano vivente aliter est consideranda, ac in mortuo, quia in illo plane aliis ejusdem observatur gradus, variæque aliæ occurunt caussæ, quæ in mortuo neutiquam reperiuntur, vel etiam adesse possunt.

§. XI.

Quod caussas attinet, sudorem atque transpiracionem insensibilem adaugentes, quatenus hæ excretiones in corpore humano, & quidem vivente, (§. X.) occurunt, illæ in sequentibus consistunt: I.) Ut partes, quæ a sero resolvi possunt, quoque resolvantur; II.) ut fieri, taliumque partium resolutarum quantitas sufficiens adsit, atque excerni queat; III.) circulatio ultra gradum

gradum ordinarium augeatur; IV.) pori in superficie non sint clausi, sed debite referati; V.) ipse quoque aëris, utpote qui multum pariter huc confert, legitime sit constitutus.

§. XII.

Quod serum ex multis partibus sit compositum, & multas variasque M. S. partes resolvat, atque ad excretionem aptas reddat, neminem in dubium vocare existimo, siquidem in physiologicis illud abunde demonstratur, insuperque per experientiam sufficienter jam patet, quod illud ex partibus terreis, salinis, sulphureis, aëreis & aqueis constet. Aqueæ enim partes per se jam adparent ex fluiditate; salinæ vero ac sulphureæ ex sapore, odore atque colore; terrestres denique sese manifestant per tartarum, tam in urina conspicuum, quam circa dentes ex saliva concretum. Confirmant etiam insuper idem illud varia instituta experimenta chymica, in primis à Celeberr. HOMBERGIO, de quibus videantur *Observationes Academ. Reg. Scient. Paris. An. 1712. pag. 9 - 18.*

§. XIII.

Similiter etiam facile demonstrari potest, cur & quomodo serum alias quoque partes M. S. resolvat. A posteriori enim jam constat, aquam simplicem salia solvere, minime tamen sulphur, vel terram; liquores autem salinos ad sulphureas & terreas partes resolvens aptos esse. Cum ergo serum, tanquam fluidum aqueum simplex (ex supra adductis) minime sit considerandum, utique hinc sequitur, quod omnes alias partes M. S. vel salinas, vel sulphureas, vel terrestres resolvare

solvere possit, imo re ipsa solvat & simul in se recipiat.

§. XIV.

Partes omnes, quæ a fero resolvuntur, (§. XII.) exceptis aqueis, sunt mere solidæ, quæ, quando sese contingunt, magis inter se cohærent, (Illustr. HAMBERGER. *Element. phys.* §. 147) quam fluidæ. Resolutio autem nihil aliud est, quam cohæsionis imminutio, sive penetratio, quæ fit cum separatione partium qualicunque. (l.c. §. 232.) Per resolutionem ergo cohæsio harum partium fit minor, ita ut ab aliis separari queant.

§. XV.

Quando serum æque, ac partes omnes rite sunt resolutæ, adeoque ad se- & excretionem, (§. XII. XIII. XIV.) dispositæ, adhuc tamen secunda cauſa (§. XI. Num. II.) restat, quæ ita est determinata, ut vide licet ſeri partiumque resolutarum sufficiens quantitas quoque adſit, pro transpiratione debite promovenda. Vasa excretoria cutis, tanquam subtilissima, partes quoque subtiliores fluidas pro se- & excretione requirunt. Hinc ſequitur, quod solidæ per ſe ad excretionem ſint ineptæ. Massæ sanguineæ pars rubicunda ſtriēte ſic dicta (§. XIV. XIII. XII.) per ſe eſt ſolida; hinc ad ſecretionem & excretionem minime apta. Jam vero per ſeri quantitatēm abundantem hæ partes ſanguinis ſtriēte ſic diſti, ſpecifice, ut dicimus, gravioreſ ac ſolidæ, dividuntur, diluvuntur, & in ſpecifice leviores mutantur: Ergo cum ſpecifice levioribus etiam excretioni queunt. Proinde etiam serum ipsum partes ſanguinis

guinis striete sic dicti, resolvere valet, & hanc quidem ob caussam, quod iisdem cum sanguine gaudeat principiis. (§. XII.) Omnis enim resolutio est actio, qua cohæsio partium magis cohærentium imminuitur, id quod vario modo fieri potest. (§. XIV.) Partes itaque minus cohærentes excerni queunt cum sero abundante.

§. XVI.

Negari igitur nequit, quod aliæ quoque partes excernantur (§. XV.) cum sero, quemadmodum id ipsum etiam à posteriori luculenter satis adparet. Ad salinas quod attinet, illæ per saporem, &, si quadam tenus volatiles fuerint, etiam per odorem facile se manifestant. Præsentiam sulphurearum nobis ostendit unctuositas superficie. Terrestres denique partes monstrant sordes collectæ.

§. XVII.

Præter has dictas autem partes insuper etiam spirituosas, seu liquidi nervi portionem quandam insimul excerni, ex lassitudine post sudorem nimium remanente concludere licet, insimulque à priori aperte demonstrari potest. Ex physicis enim constat, quod omne specifice levius fluidum adhæreat specifice graviori solido, (Illustr. citat. Auctor Element. phys. §. 157.) adeoque & spiritus animales, tanquam fluidum nostri corporis consensu omnium Physiologorum subtilissimum, atque levissimum, solidis specifice gravioribus, qualia etiam sunt vasa excretoria cutis, adhærere, ex adhæsione penetrare, & tandem secerni atque excerni possunt.

B

§. XVIII.

§. XVIII.

Licet autem supra (§. IX.) jam concessum sit, quod in cadaveribus etiam evaporatio contingat, & quidem sine actione cordis; ex ipsis tamen circumstantiis liquet, quod ea ab evaporatione corporis humani viventis valde differat. In corpore enim humano vivente alia insuper caussa adhuc est necessaria, quae in gradu majori eandem producit, & sub nomine *actionis cordis & arteriarum* (§. XI. Num. III.) venit. Per motum enim M. S. citatiorem motus intestinus statim augetur; hinc resolutio, itemque secretio & excretio fit major. Fluidum hinc, semper in poris cutis haerens, magis propellitur, & deficiente isto, iterum restituitur. Ergo motus cordis & arteriarum omnino est necessarius.

§. XIX.

Singula vero haec modo enumerata requisita non dum absolvunt actum transpirationis, nisi & quartum accedat, debita nempe *pororum aperio & permeabilitas*. (§. XI. Num. IV.) His enim obstructis & clausis, partes M. S. debite jam resolutæ & dilutæ, nequaquam penetrare atque excerni possunt; adeoque exinde concludere licet, quod, deficiente hac causa, omnes reliquæ, (§. XI. Num. I. II. III.) etiamsi ipsa quoque medicamenta diaphoretica in subsidium vocentur, nullo modo transpirationem augere queant.

§. XX.

Omnis vero modo dictæ caussæ (§. XI. Num. I. II. III. IV.) secretionem quidem producere valent per superficiem corporis; utrum vero transpirationem in-

sen-

sensibilem, an sudorem absolute determinent, adfirmare non audeo, sed potius aliam adhuc concurrere causam existim, & quidem externam, cuius effectum ita explicandum esse autumo. Aér, tanquam fluidum corpus nostrum ambiens, pro sua natura atque indeole, modo plures, modo pauciores partes, per transpirationem excretas, in se recipere valet. Prout ergo fluidum, per transpirationem excretum, ab aëre in majori, aut minori quantitate aufertur, sic quoque transpiratio insensibilis (§. VII.) atque sudor (§. VIII.) determinatur.

§. XXI.

Ex his (§. XX.) igitur adparet, quod veram ac genuinam quandam speciem solutionis aér hic ostendat. Quum enim omne fluidum solvens a soluto partes in certa ac determinata quantitate (per experientiam chymicam,) in se recipiat, omnino inde sequitur, quod, si quantitas partium solutarum major sit, quam solvens fluidum auferre potest, hoc ipsum partes quasdam relinquat.

§. XXII.

Cognita igitur hāc sudorem vel transpirationem determinante caussa, necessarium adhuc esse judico, ut prius, majoris perspicuitatis gratia, de ea in genere quædam præmittantur. Aér itaque, tanquam corpus fluidum, multis mutationibus, omnibus anni temporibus, obnoxius deprehenditur: Modo enim est calidus, vel frigidus; modo humidus, vel siccus; quandoque gravior, aut levior; interdum bonis, vel

B 2

noxiis

noxiis effluviis repletus; modo temperatus, modo quoque ex hisce recensitis mixtus, & ita porro.

§. XXIII.

His ita præsuppositis, nova nunc decidenda venit quæstio: Quinam aër transpirationi, maxime naturali, conveniat? Ex physicis patet: Ignem ex calido in æque calidum corpus transire non posse; & multo minus, ex corpore minus calido in magis calidum. Adeoque potius ex quocunque corpore calido, ignis transit in quodcumque minus calidum. (*Element. phys. cit. Illustr. Autor. §. 260. 268. ejusque Scholio.*) Hinc aër calidus & siccus, corpus nostrum ambiens, si æque calidus, vel calidior est nostro corpore, igneas partes nequaquam absorbet. Retinendo ergo igneas hæcce partes M. S. fundit, & quidem sequentem in modum. Nemo unquam dubitat, aut dubitare potest, omnem resolutionem igneas particulas (*l. c. §. 236.*) augere. Partes igitur igneæ liberatæ è corpore nostro in aërem transire nequeunt; hinc accumulantur, & sic plurium ignearum partium liberatio de momento in momentum crescit. Eo major ergo est gradus resolutionis, quo major est præsentia partium ignearum commotarum.

§. XXIV.

Porro etiam per rationem & experientiam constat, pondus aëris esse æquale elasticitati, (*Element. phys. §. 282. 303. 304.*) unde sequitur, quod pondere immunito elasticitas augeatur. Jam vero corpus nostrum ambiens calidus atque expansus, dum minori gaudet pondere, elasticitatem aëris, in M. S. partibus hæren-

hærentis, adauget, easque hinc disrumpit, vi cujus calor ac resolutio, ac insimul se- & excretio promovetur.

§. XXV.

Quia vero aër calidus, juxta modo dicta, resolutionem ac rarefactionem nimiam inducit, hinc fluidum hocce expansum, extendendo in vasa sanguinem vehentia agit, ita ut ex principiis physicis vasa quoque reagant, (ILL. HAMBERG. *Element. phys.* §. 33.) unde pulsus citatior, & sub hoc seri blandi & spirituum resolutio ac dissipatio, pororum major apertio, virium evidens prostratio, salium concentratio, pororum constrictio, & denique status febrilis exoritur. Nimius ergo aëris calor ad transpirationem moderatam non est conveniens.

§. XXVI.

Ne vero modo allata hæcce (§. XXIII. XXIV. XXV.) contradictionem involvere videantur, ulteriore resolutio, vel explicationem subjungere lubet. Dictum antea fuit, (§. XXIII.) ignem ex calido in æque calidum, vel magis calidum corpus non transire; hinc objici posset, quod, dum transitus ignearum partium caussam in se continet ascensus atque elevationis fluidi excreti (*Elem. phys.* §. 477. *Scholio 5. Et 6.*) in aërem, igneæ vero partes è corpore nostro in aërem æque calidum non transeunt, utique hinc illæ neque transpirationem, neque sudorem producere valeant. Ad hoc autem respondeo: Verum esse, quod eo tempore, quo aër vel æque calidus, vel calidior est, transitus ignearum & cum illis aliarum partium, locum habeat

B 3

nul-

nullum; quia vero liberatio ignearum de momento in momentum crescit, & corpus nostrum, ex partibus aëre specifice gravioribus compositum, magis tandem incalescit, quam aër ipse, hinc omnino fit, ut igneæ partes tunc transeant. Aër quoque siccus, sive sit calidus, sive frigidus, transpirationi insensibili semper favet, siquidem tum poros, tum interstitia magis vacua habet, adeoque effluvia perspirabilia facilius recipere valet.

§. XXVII.

His ita explanatis, ulterius ad aërem siccum, & frigidum, itemque reliquas ejusdem qualitates accedo. Frigidus aër transpirationem quam maxime minuit: Quo pauciores enim igneas continet particulas, eo majore in quantitate tales ex corpore nostro in eum transeunt. Quoniam autem ignis est caufsa fluiditatis, (ILL. HAMBERGER. *Element. phys. §. 414.*) hinc omnino etiam nostrum fluidum per hanc absorptionem magis magisque inspissatur, adeoque tam resolutio & attenuatio, quam excretio cessat, vel imminuitur.

§. XXVIII.

Proinde etiam notandum est, quod, dum aër superficiem nostram immediate, vel proximius tangit, partes igneas in extremis citius absorbeat, quam si magis ab ea exclusus fuerit, unde dein partes specifice graviores, sublatis specifice levioribus, majorem interf se contactum, & hinc majus robur (*Elem. phys. §. 265.*) acquirunt, quo facto pori angustantur, vel constringuntur plenarie, ut materia perspirabilis idcirco prodire nequeat. Particulæ igitur excernendæ, ob hanc

con-

constrictionem pororum retinentur, majoremque actitatem reliquis partibus inducunt.

§. XXIX.

Aér, sicuti vel calidus & siccus, vel frigidus & siccus est, sic quoque calidus & humidus, atque frigidus & humidus deprehenditur. Ad aërem calidum & humidum quod attinet, notandum, partes aquae, in illo abundantes, calidum & humidum eundem reddere. Aqua semper majori specifica gravitate gaudet, quam aér; partes ergo igneæ, utpote specificè leviores, majori semper copia transire possunt & solent in specificè gravius, quam in specificè levius. (*Elem. phys. cit. Illustr. Auditor. §. 414. no. 10. Et §. 258.*) Quo magis itaque aér, ob accessum humidi, specificè gravior factus est, eo magis partes igneæ, tanquam specificè leviores, ei adhærent, quam aëri calido & sicco; hinc sequitur, quod igneæ istæ copiosæ particulæ, in humido aëre latitantes, majorem æstum sanguinis excitent, quam quæ in sicco (§. XXIII.) & calido occurruunt, adeoque etiam serum, & in eo contentas reliquas partes, magis resolvant.

§. XXX.

Humidum aëris, cutim nostram vel immediate, vel proprius contingens, in poros ejus apertos per adhæsionem quoque penetrat, donec absorbeat, & hanc penetrationem præsentia ignearum particularum, in humido contentarum, magis adhuc promovet, hacque ratione serum attenuatum ad excretionem magis aptum redditur, prout hoc ex physicis & physiologicis abunde patet, atque simul à posteriori balnea sufficienter

cienter demonstrant, siquidem qui ante usum balnei corporis sui pondus trutina examinavit, facta post balneum reiteratione, statim deprehendet, illud ponderosius redditum fuisse, licet multum omnino transpiraverit. Vid. Doctiss. KEILII *Tentamina Medico-physica*, p. m. 195. ubi juvenem quendam una in nocte XVIII. humidi uncias attraxisse, similibus experimentis probat. Humidum tandem ad nostrum corpus ab extra adlatum, poros ac tubulos cutaneos emolliendo magis dilatat, ut hinc quoque major seri perspirabilis copia excernatur.

§. XXXI.

Aér humidus, si insimul est frigidus, eo majori in quantitate ignem absorbet, præ aëre sicco (§. XXVII.) & frigido, quo magis ejus gravitas specifica per aqueas particulas aucta fuit. Ignis enim primum ex cute in istum transit, & citius quidem, quam restituitur, unde pori (§. XXVIII.) obstruuntur, humoresque (§. XXVII.) inspissantur, quæ inspissatio ob subsequentes cauñas magis adhuc augetur. Quum enim aér humidus sit specificē gravior sicco, hinc elasticitas aëris in sanguine hærentis minuitur, quoniam pondus elasticitati æquale esse debet, vi cuius contrarii effectus (prout in fine §. XXIV. dictum fuit,) exoriuntur. Dum vero resolutionem elasticitas eximie promovet, sequitur inde, quod, elatere aëris imminuto, tam resolutio, quam transpiratio inhibetur.

§. XXXII.

Humidus aér (§. XXIX.) simulque calidus, cum serum ipsum, resolvendo illud ac diluendo, ad excretionem

tionem magis disponat, ad receptionem tamen est alienus. Aqueus, dum jam jam particulas copiosas in se continet, plures recipere & absorbere (§. XXI.) non valet. Transpirationem hinc non juvat, sed imminuit. Humidus (§. XXXI.) & simul frigidus, non solum ob repletionem nimiam plures aquaeas non recipit, sed & propter subitaneam absorptionem ignearum, poros occludit. Ergo fere omnem transpirationem tollit.

§. XXXIII.

Per temperatum aërem intelligo talem, qui proportionate est calidus & siccus. Aër ergo ita constitutus tam serum, quam ignem, in decenti tamen quantitate, demit, vi antecedentium §§. Transpirationem itaque minime impedit, multo minus prohibet.

§. XXXIV.

Superius equidem dictum fuit, (§. XX. XXI.) aërem esse primarium determinans sudorem, vel transpirationem insensibilem; quomodo vero hoc præstet, nunc demonstrandum restat. Pro fundamento generali jam supposui (§. XXI.) modum solutionis, quod nimirum fluidum solvens a soluto determinatam tantum quantitatem, & præter hanc nihil amplius recipiat; unde necessario sequitur, aërem sufficienter repletum vaporibus, plures recipere non posse, hasque leges solutionis omnes, sicuti fluidum solvens, eum servare. Quando enim vaporibus, non tamen perfecte est saturatus, tunc partes nostras, per transpirationem excretas, omnes auferre nequit, adeoque reliquæ superstites colliguntur, sudoremque (§. VIII.) producunt, quemadmodum experientia quotidiana hæc abunde

C

con-

confirmat. Ingruente enim tempestate aër vaporibus maxime est repletus, ut hinc partes in cute nostra excretas plenarie, & tam subito, sicuti excernuntur, auferre nequeat, unde homines tunc in sudorem incidunt. Ordinarie etiam contingit, ut homines decumbentes in lecto, stragulisque cooperti, in sudorem incidant, cuius ratio nulla alia est, quam aër sub stragulis a vaporibus nostris calidis repletus, ut nihil amplius in se recipiat, unde relietæ excretæ particulæ in guttas coeunt sudoremque producunt.

§. XXXV.

Traditis ita generalioribus ad diaphoresin spectantibus, & consideratis simul caussis ejusdem, nunc ad applicationem & usum deveniendum est. Prout enim caussæ (§. XI.) transpirationis insensibilis, vel sudoris, variant; sic quoque medicamenta, excitandæ transpirationi dicata, eorumque modus agendi variat. Ad primam enim caussam (§. XI. Num. I.) quod attinet, ut partes scilicet, quæ a sero resolvi possunt, quoque resolvantur, de ea jam plura adduximus §. XII. XIII. & XIV. Sin vero vires naturales æque, ac serum, in defectu peccaverint, tunc medicamenta pro eodem refaciendo in usum vocanda sunt.

§. XXXVI.

Per calorem non solum, sed & per salia vel acida, vel alcalica, salibus volatilibus oleosis simul prædita, vel media, serum, & hærentes in eo particulæ resolvuntur, atque ad se- & excretionem aptæ redduntur. Seri ac partium ad transpirationem conveniens dispositio, consistit in subtilitate, id quod ex eo manifestum, quoniam

niam per vasa subtilissima (§. XV.) permeare debet. Subtilitas vero partium non obtinetur, nisi per resolutionem, vel imminutionem. Hinc resolutio unicum est medium, cuius ope partes subtiliores & ad excretionem aptae redduntur. Omnem igitur resolutionem igneas partes augere, ex superioribus (§. XXIII.) patet. Calor ergo, ut serum partesque ejus resolvat, vel resolutionem earum adjuvet, omnino necessarius est.

§. XXXVII.

Aqua pro principio fluiditatis (*Illustr. HAMBERGER Elem. Phys. §. 414.*) agnoscit ignem, & serum aquam, illudque tandem est principium fluiditatis sanguinis stricte sic dicti. Ignis ergo solus hoc non praestat, quod sanguinem stricte sic dictum resolvat atque diluat, sed plura atque alia etiam huc requiruntur, diluentia scilicet, quae sunt vel aqua calida simplex, vel potus Thee & Caffee calidus, vel alia decocta, ex radicibus & herbis parata.

§. XXVIII.

Acida salia, volatilibus oleosis simul praedita, quomodo & quare sub titulo diaphoreticorum comprehendantur, in sequentibus fere manifestabit. Quemadmodum autem partes sanguinem constituentes sunt vel terrestres, vel aëreæ, vel salinæ, vel aqueæ & denique aëreæ; (§. XII. XIII.) ita ad hasce partes omnes rite resolverendas, varia requiruntur medicamenta, quibus etiam acida adnumeranda sunt, utpote quae terreas ac tartareas particulas, serum inspissantes, resol-

vunt ac imminuunt, vel etiam ad excretionem aptiores reddunt.

§. XXXIX.

Ex acidis ergo medicamentis eminent in primis *Acera*, tam *simplex*, quam varia *composita*, ut *bezoardiculum*, *theriacale*, *rutaceum*, & hujus generis alia, itemque *Spiritus ligni Guajaci*, quæ omnia incidente serum, a terreis vel tartareis particulis inspissatum, depravatam hanc ejus crasin corrigunt, & sic transpirationem magis adjuvant.

§. XL.

Proinde etiam inter diaphoretica acida medicamenta non infimum occupat locum *Mixtura simplex*. Evidem non ignoro, quod ea inter spiritus medios referri soleat; ast, quoniam salia tam alcalica, quam acida, propter coniunctum sulphureum, in ea separata tenentur, hinc salia vel acida, vel alcalica seorsim agere possunt: Ergo pariter, ut supra laudata, (§. XXXIX. & XL.) conducunt. Eadem quoque ratio est intuitu operationis spiritus Tartari, de quo vero plura jam monere, ob spatii angustiam, non licet.

§. XLI.

Hoc interim per se certum est, omnia acida simplicia vim sanguinem coagulandi, serumque perspirabile concentrandi ac refrænandi, possidere. Sin autem illa cum sulphureis ac spirituosis fuerint conjuncta, tunc minime coagulando, sed incidente sudationem movent: Per sulphureas enim nimia salium acrimonia coagulans infringitur, ut vim resolyendi tantum exferant,

ferant, quæ simili salium volatilium oleosorum virtute resolutoria magis adhuc augetur.

§. XLII.

Modo recensita ergo medicamenta satis manifeste, intuitu compositionis, ostendunt, quod ejusmodi salibus volatilibus oleosis polleant, quæ resolvunt atque attenuant id, quod acida coagulant; si vero alcalina accusantur, tunc alterando agunt. Egregie igitur monet Celeberr. BOERHAVIUS: *Si resolvendum aliquando sit circa prima vasa, ut in morbis pectoris, & acutis, & causa mali ex alkalino sit, detur potus copiosus ex melle, acetō, sive vino rhenano & aqua, & externe laveretur cutis.* (Tract. de viribus medicamentorum, p. m. 199.)

§. XLIII.

Ad medicamenta alcalica, cum volatilibus oleosis salibus simul combinata, pertinent,

- 1) *Radices: Contragero. Dipsamn. alb. Angelic. Anthor. Carlin. Imperator. Scorzon. Olsnit. Zedoar. & reliquæ bezoardicæ omnes, quæ resolvunt ac attenuant, virtutemque simul exserunt bezoardicam.*
- 2) *Ligna: Sanctum, Saffafr. eorundemque Cortices, præsertim in morbis chronicis & scorbuticis, ut Lue venerea, catarrhis & aliis, quæ serum resolvente, atque acrimoniam in eo hærentem alterando & educendo, agunt.*
- 3) *Semina, iisdem principiis gaudentia, v. g. Aquileg. Napi, Citri. C. B. etc.*
- 4) *Medicamenta chymice præparata, sive composita, ut Tinctura bezoardicæ Michaelis, Wedelii, vel aliorum, Tinct. bezoardica volatilis, itemque spiritus*

tus

tus C. C. viperarum, theriacalis, Sambuci, Juniperi, camphoratus, Eboris, etc. Effent. theriacal. Effent. alexipharmacum Stahlii, etc. Tandem etiam

5) *hujus generis sunt Theriaca Andromachi, Mithridat. Rob. Eboli, Sambuci, Juniperi, Eleutherium dia-*
scord. Fracastorii, camphoratum Kegl. Orvietan. etc.

§. XLIV.

Corporis nostri humani sulphureæ partes, quamvis caussam & fundamentum constituant caloris, vires tamen solummodo naturales ad illas resolvendas, experientia teste, sunt insufficientes. Omnes enim obesi cacockymia viscida laborant, quod ex nulla alia caussa oriri potest, quam quod partes alcalicæ, in subdominio constitutæ, sulphureas abundantes rite ac decenter attenuare nequeant. Salia alcalica soluta, consensu omnium Chymicorum, pro sulphuris menstruo agnoscuntur; unde colligitur, quod salia alcalica, tam fixa, quam volatilia, salinis oleofis maritata, ad resolvendum viscidum sulphureum M. S. optime conducant, eamque ob causam in usum trahi debeant.

§. XLV.

Proinde etiam, dum præsente cacockymia sanguinis viscida variæ aliæ excernendæ partes, adeoque & acidæ, retinentur, quæ viscedinem illam coagulando magis adaugent, hinc prædictæ illæ species medicamentorum diaphoreticorum, in quibus sal alcali potissimum præpollet, tanto magis in eo statu sunt præferendæ. Particulæ enim acidæ, in sanguine contentæ, cum alcalinis occurrentes, iisdem sese jungunt, quod tamen sine actione in se invicem, & penetratione unius in interstitia

terstitia alterius (*Elem. Phys.* §. 221. ad 226.) fieri nequit. Penetratio autem talis sine ebullitione, vel effervescentia, non succedit, sub qua ergo sanguis admodum attenuatur. Præterea etiam non solum penetratione, vel actione salium in se invicem, sed & expansione aëris, igneæ partes, antea quasi quiescentes, liberantur, sive in motum deducuntur, adeoque & hac ratione talis excretio (§. XXIII.) promovetur.

§. XLVI.

Diaphoresin porro quoque adjuvant salia media, quatenus nempe viscidum aqueum incidunt ac resolvunt, & acrimoniam in fero occurrentem alterando immutant, adeo, ut per vasa minima cutis impuritates illæ penetrare queant. Referre huc possumus: *Nitrum, Arcan. duplicatum, Cremor. & Crystall. Tartari, itemque flores salis ammoniaci, & hujus generis plura.* Ultimum tamen remedium nihil aliud est, quam sal ammoniacum per sublimationem depuratum, quia crudum illud atque simplex ordinarie multas adhuc fordes commixtas habet & monstrat. Dum ergo sal illud medium, quod in nostra M. S. occurrit, formam salis ammoniacalis habet, hinc merito exinde concludimus, quod præ cæteris optimum atque corpori nostro maxime conveniens illud præbeat remedium, pro r^esolvendo fero viscido.

§. XLVII.

Majorem vero efficaciam possident talia medicamenta, si sulphureas, vel alias partes commixtas habent, sicuti id ex præcedentibus §§. ipsaque experientia sufficienter liquet. Sic Camphoram præcipue cum Nitro

tro in refracta dosi remixtam, eximum resolventem effectum exhibere, eumque speciatim in febribus inflammatoriis manifestare, prudentioribus quibuslibet notum est Medicis. Similiter quoque Nitrum cum Cinabari mixtum, meliores semper exserit effectus, quam si solitarie exhibetur, id quod etiam de aliis medicamentis valet.

§. XLVIII.

Quod terrea alcalina humorum resolutionem & exinde dependentem diaphoresin inducant, paradoxo primo intuitu esse videtur. Terrea enim ut terrea alcalina immediate non resolvunt, sed id saltem praestant tollendo caussam, fusionem istam impedientem. Acidum namque eminens & M. S. inspissans, dum absorbent, ipsam quoque spissitudinem solvunt, ut dein reliquæ alcalicæ partes liberatae, M. S. attenuare atque ad excretionem per superficiem disponere possint. Si cum alcalico abundante acidum abundans unitum fuerit, sal medium constituit, sicque alcalica salia vim suam, principium sulphureum resolvendi, amittunt. Terreis igitur accendentibus, acidum, alcalicis antea junctum, illis adhæret, ut liberata sic salia alcalica, dein serum atque sulphureum principium sanguinis eo facilius resolvere queant.

§. XLIX.

Sunt quidem qui existimant, terrea omnia in M. S. transfire non posse, idque ex variis rationibus, quas heic repetere non lubet, probare contendunt. Ast, ponamus etiam, rem ita sese habere, usum tamen illum praestabunt, quem iisdem adsignavimus, & quidem

dem sequenti modo: Liquor glandularum oris, œsophagi, ventriculi, intestinorum & pancreatis, ex sanguine secernitur, & per vasa chylifera iterum ad sanguinem ducitur, sicque circulum aliquem format. In his ergo liquoribus hærens acidum quoque in ipsam M. S. abit, quod vero, si a terreis absorbeatur, cum fecibus alvinis eliminatur, atque hac ratione acidi in M. S. imminutio impetratur.

§. L.

Interim, licet etiam tali modo effectus terreorum in M. S. explicari queat, non tamen plane impossibilis mihi videtur immediatus eorum, & quidem subtilissime præparatorum, transitus per vasa chylifera in sanguinem, in primis cum salia acida prædictorum humorum illa magis adhuc resolvant, seu in minores particulas dividant, ut tanto facilius in vasa ista penetrare valeant. Si enim hoc negatur, demonstrandum omnino erit, unde nam tartarus urinæ, qui satis crassas quoque conunctas habet particulas terreas, originem trahat? vel quomodo solidæ corporis nostri, & in primis osseæ partes, absque terreis incrementum capere queant?

§. LI.

Sub titulo autem talium medicamentorum terreorum intelligimus *omnia testacea*, *Conchas*, *Lapid.* etc. *Mair.* perl. *C. C. philosoph.* ppt. *Terram Lemniam*, *Antimonium diaphoreticum*, *Lap. bezoard.* orient. occident. Bezoard. mineral. *simplex*, itemque *martialē*, *Joviale*, *Solare*, etc. Ex compositis autem huc referri possunt *pulveres bezoardi* omnes, tunc in primis proficui, quando à fermento febrili M. S. est inquinata.

D

§. LII.

§. LII.

Alterum requisitum ad sudorem proliendum (§. XI. Num. II) est debita abundantia feri, hancque nobis suppeditant *aqua calida* adsumta, atque *vinosa, non austera*, & hujus generis alia. Inter aqua eminent Infusum *Thee* & Decoctum fabarum *Coffee*, hujusque generis alia, non nimium saturata, atque sic humores nostros magis diluentia. Si vero aqua sit frigida, tunc igneæ partes e corpore nostro in eam transeunt, (§. XXXIII.) cumque hæ sint causa fluiditatis, (§. XXXVII.) hinc omnino sanguis ac serum inde disponuntur ad majorem cohæsionem & spissescientiam. Patet igitur ex his cauſſa, cur aqua calida ad promovendum sudorem requiratur, ut videlicet cohæſio partium sanguinis ac feri minuatur non solum per aquam, sed quoque per ignem.

§. LIII.

Ulterius necessariam istam feri abundantiam, præter aqua, (§. LII.) etiam suppeditant omnia potulentia generosiora, sub quibus vinum ipsum, atque omnia ea fluida, quæ cum vino conveniunt, comprehendimus, speciatim vero cerevisiam bonam riteque fermentatam, utpote quæ pariter quoque partes sulphureas ac salinas continet, itidemque spiritum & acetum præbet, sicuti vinum, adeoque omnino eodem etiam modo operatur.

§. LIV.

Sulphureæ ac salinæ partes, quia in potulentis his simul præsto sunt, sanguinem nostrum resolvunt, unde tam calor, quam separatio atque secretio major.

Vinum

Vinum vero particulis hisce majori in copia abundans, majorem quoque gradum caloris, resolutionis, & huic succendentis secretionis, producit, quam cerevia. Serum igitur partesque in eo hærentes, magis a vino resolutæ, adeoque minus cohærentes, citius ac melius ab aëre recipiuntur, quam si viscidiores fuerint humores.

§. LV.

Medicamentorum in præcedentibus §§. recensitorum actionem pariter, ac ipsam diaphoresin, sublevat porro motus sanguinis (§. XI. Num. III.) citior progressivus, & quidem eam ob rationem, quoniam motum intestinum, ut & penetrationem seri, partiumque exhalabiliū in vasa excretoria, adauget.

§. LVI.

Fibrarum vim aliam physicam, aliam vitalem esse, ex physiologicis abunde liquet. Ad citatiorem motum sanguinis progressivum, vis cordis atque arteriarum major requiritur, quæ dupli modo intendi potest, si videlicet vel vis physica, vel vitalis cordis atque arteriarum augeatur.

§. LVII.

Vis physicæ fundamentum est contactus punctorum, quo mediante fortiter partes cohærent. Quo fortior ergo est cohæsio, eo major est vis physica; si hæc in partibus quibusdam major est, tunc actio eaurundem quoque vehementior evadit: Ergo, vi cordis physica aucta, actio quoque ejus fit auctior. Quodsi vero subiectum quoddam tale non habeat robur, ex vitæ genere, vel usu ciborum molliorum, aut potus

D 2

magis

magis aquei, tunc suadendum est, ut interdum duriora, vitæ generi tamen convenientia, unacum sulphureo-salinis potulentis sumantur, vel vitæ genus aliquo modo mutetur. Specifice enim graviores particulæ mutant, sese interponendo, punctorum contactum, (Illustr. HAMBERGER. *Elem. Phys.* §. 147.) hinc quoque cohaesionem ipsam: Ergo vim physicam augent, quod pariter etiam salia, leviores resolvendo atque dissipando, faciunt.

§. LVIII.

Vitalem autem vim si consideramus, notandum est, quod ad motum muscularum, ceteris paribus, requiratur affluxus liquidi nervei major versus istum locum, ubi motus exerceri debet, hac enim ratione deinde motus istius musculi, ob abundantiam atque motum majorem liquidi nervei, acceleratur. Hic vero motus liquidi nervei major, vel à causa universali, vel à particulari excitari potest. Agitatione totius corporis liquidum nerveum versus omnes partes ejusdem moverunt, hinc quoque versus cor, unde sanguis majori cum vehementia per vasa sua ordinaria propellitur. Haud raro etiam simile quid occurrere solet iis, qui prima vice navi, aut curru vehuntur: Per fluctuationem enim navis, vel agitationem currus, totius corporis actio major & inordinata redditur, & ex hac motus irregularis liquidi nervei oritur, quem deinde plerumque vomitus excipit. Si igitur motus ille liquidi nervei, propter corporis motum universalem, etiam in una vel altera parte musculosa vehementior evadit, merito tunc cor-
dis

dis motus inde augeri debet, sicque resolutionem ac transpirationem insensibilem majorem inducit.

§. LIX.

Quoniam autem homines, graviori morbo labrantes, neque duriora adsumere, neque motum majorem totius corporis fuscipere valent, transpiratio vero insensibilis in iis promoveri debet, hinc alia adminicula tunc in usum sunt vocanda, quibus contactus punctorum, & simul quoque vis physica augetur, & talia sunt omnia leniter adstringentia, tonica & nervina, sub quibus in primis comprehenduntur *martialia*, speciatim *Tinduræ & Croci martiales*, *Lap. Sapphir. Spec. de Hyacinth. Lap. Hæmatit.* item *pulveres stypt. Wedel. travmat. Zwelf. Liquor min. mart. Hass.* in refracta tamen dosi, *Effent. travmat. Wed. aceta* §. XXXIX. laudata, itemque *omnia terrea*, (§. LI.) ut *Conch. Lapid. &c. C.C. philosoph. ppt. Antimonium diaphoretic. etc.* Motum vero liquidi nervei excitant acria, lenia stimulantia, quorsum spectant *bezoardiacæ atque cardiaca*, speciatim vero exempli loco esse possunt ea, quæ in §. XLIII. jam recensita sunt, omniaque reliqua sale volatili oleoso prædita, quæ motum liquidi non solum augendo, sed & ipsum liquidum nerveum restituendo, agunt.

§. LX.

Restat nunc quartum, (§. XI. Num. IV.) ad transpirationem insensibilem, vel sudorem augendum necessarium, requisitum, scilicet pororum cutis debita apertio. Transpirationem insensibilem, vel sudorem, actionem esse naturalem, sive machinæ humanæ viventis, ex §. X. perspicuum jam est. Inde igitur con-

D 3

cludere

cludere licet, quod aucto statu naturali, actio ipsa quoque augeatur, & imminuto isto, actio quoque immittatur, sicque insimul patet, quod viæ excretoriæ obstruuntur omnino iterum prius aperiendæ sint. Taliis vero obstruuntio pororum a variis cauissis oritur, nempe modo ab internis, si viscidæ materia, vel tartarea, vel sulphurea, in poris stagnet, vel materia acris ibidem hærens eosdem constringat; modo ab externis, nimirum aëre frigido, cutim constringente, (§. XXIV. XXVII) vel acrimonia, aut sordibus ab extra adhærentibus, & denique coalitu tubulorum cutaneorum,

§. LXI.

His itaque explanatis, indicandum nunc est, quomodo obstruuntio pororum iterum sit reseranda. Constat jam ex §. antecedente, cauissas, tubulos cutaneos obstruentes, esse duplicis generis, internas nempe, & externas. Remotis igitur his causis, pororum apertio restituitur, plus tamen difficultatis in curatione semper habent cauæ internæ, quam externæ. Incidit vero hac occasione quæstio: Quidnam proprie sit apertio? Ex pathologicis sufficienter jam patet, obstructionem esse sublationem vel particularem, vel totalem, transitus fluidi per vasa se- & excretoria: Apertio ergo est restitutio transitus fluidi per vasa tam secretoria, quam excretoria, modo ex parte, modo plenarie impediti, sicque contrarium est obstructionis.

§. LXII.

Materia viscidæ stagnans intus producta, sanguinem quoque supponit viscidum. Resoluto igitur atque

que correcto hoc humore, obstrutio quoque ipsa afferatur. Medicamenta enim priusquam ad locum obstrutum deveniunt, cum sanguine sese miscent, istumque resolvunt atque corrigunt; accedit etiam huc, quod ipsa M. S. indolem saponaceam habeat. Quando ergo massa sanguinea debite corrigitur, tunc simul obstrutio resolvendo atque abstergendo solvit, ut per vasa materia obstruens vel transeat, vel ad M. S. redeat.

§. LXIII.

Medicamenta autem illa, quæ diversum hocce viscidum, poros obstruens, resolvunt, ordinarie diluendo, vel resolvendo agunt. Ad diluentia pertinent aquea simplicia, (§. XXXVII.) vel salino-sulphurea. (§. LIII.) Tartareum viscidum minuant atque resolvunt acida, §. XXXIX. & XL. laudata. Sulphureum viscidum omnia medicamenta §. XLIII. commendata attenuant. Pro viscido denique aqueo resolvendo, salia media §. XLVI. recensita, in usum vocantur.

§. LXIV.

Ex his igitur videmus, quod medicamenta secundum caussas eligenda & ordinanda sint. Quando itaque acrimonia tubulos constringit, officium Medi ci postulat, ut acrimoniam istam corrigat & removeat. Temperiem vero salium obtinere possumus vario modo, nempe eadem vel per absorbentia, (§. XLI. LI.) vel per sulphurea involvendo, vel etiam specifice leviora reddendo, qua ratione dein noxiam suam vim agendi amittunt, atque ad excretionem aptiora redundunt. Per salia contraria itidem quoque talia acria

in

in media mutantur, hacque ratione pariter nullam vim
noxiam retinent, quoniam salia media nostris fibris
sunt amica. Per diluentia denique puncta contactus
magis imminuuntur, & sic vis agendi admodum de-
bilitatur, quorsum in primis recensita in §. XXXVII.
spectant. Omnis vero acrimonia cum viscido conju-
cta est, unde temperies sola, seu correctio non sufficit,
sed resolutio simul necessaria est, ut illa excerni queat.

§. LXV.

Quemadmodum de internis causis (§. LX. usque
LXIV.) haetenus fuit actum, ita quoque ad externas
nunc progrediendum est, sub quibus aër primum lo-
cum obtinuit, in quantum scilicet poros (§. XXIV. &
XXVII.) constringit, & fibris cutis rigiditatem indu-
cit. Est autem emollitio vasorum atque fibrarum opti-
mum tunc remedium, quam vario modo impetra-
mus. Ignem & aquam universalia emollientia esse,
cuilibet jam constat. Aqua hinc calida, copiose adsum-
ta, humores nostros diluit atque resolvit, (§. XXXVII.)
insimul vero ob abundantiam vasa quoque majora ex-
tendit, per consequens in minora etiam penetrare, ac
ea pariter extendere, nec non propter calorem fibras
emollire valet.

§. LXVI.

Balnea, fatus, pediluvia, semicupia, tubulos cu-
taneos emolliunt atque relaxant, humidis tamen bal-
neis utique sicca & vaporosa, sive carceres medici,
(german. Schmied. Rästen) quandoque præferri me-
rentur, sub quibus in corpore usque ad caput inclu-
so, a vaporibus calidis, vel decoctorum aqueorum,
vel

vel Spiritus vini, aliorumque liquidorum, emollitio tubolorum & totius cutis producitur. Sub usu vero balneorum humidorum corpus nostrum semper ambit fluidum calidum, adeoque condensatio sanguinis in pulmonibus vel imminuitur, vel plane tollitur, unde lipothymiae aliique affectus proveniunt. In prædictis vero stuphis laconicis omnium partium totius corporis superficies, excepto capite, a vaporibus calidis emollitur, remanente tamen simul aliquo refrigerio.

§. LXVII.

Acrimonia externa irritans, vel a nostris humoribus acribus, vel ab alia etiam causa externa oriri potest. In priori casu diluentia, leniaque resolventia conducunt, ut salia liberata a terreis simul exhibitis absorberi queant. Pro demulcenda nimia acrimonia, variis in morbis se se manifestante, Opiata præ aliis laudantur & commendantur, quoniam, dum partes acres involvunt, insimul quoque poros aperiunt, sudoremque provocant. Acrimoniam a causa externa ortam, terrea, absorbentia atque temperantia, extrinsecus applicata, removent.

§. LXVIII.

Sordes tandem ab extra adhærentes, atque obstrucionem tubolorum cutaneorum producentes, sunt vel indolis sulphureæ, vel ab humoribus internis productæ. Pro iisdem ergo abstergendis resolutio quam maxime necessaria est, quam omnia saponacea medicamenta, sulphureo-salina scilicet, ut sapones tam naturales, quam artefacti, præstabunt. Per frictionem dein removentur, & per aquam calidam emolliuntur.

E

Ob-

Obstruetio autem pororum a coalitu parietum dependens, omnem Medici artem eludit, & optima adhibita medicamenta contemnit. Hæc ergo sunt, quæ de medicamentis diaphoreticis, eorumque modo agendi pro virium modulo adducere licuit; specialem autem tractationem, quomodo nimirum eadem in morbis diversimode adhibenda & varianda sint, prudenteribus & expertis Medicis merito nunc relinquere lubet.

T A N T U M.

S. D. G.

Arti innutritus medicæ, dignosque profectus
Sortitus, meritò jam præmia digna capessis.
I, cathedram conscende & doctam consere pugnam,
Sanguinis expertem, sed magna laude corruscam,
I felix, ut TE condigna bracea coronent.

Hisce per-paucis benevolentiz perpetuiz Clarissimi
atque Doctissimi Domini Doctorandi, amici
stomatissimi, se cum debita observantia com-
mendat

JAC. FRID. FRANCK, M. C. Erfurt.

Sit nichten läßt der Fleiß die Seinen unumkränzt,
Die Ehre, die ihn treibt, glimmt auf, entflammt und glänzt
Den Ruhm der Nachwelt an; Ihn selbst empfängt der Seegen,
Und krönt den Menschenfreund um seiner Zugend wegen;
Macht

Macht ihn dem Himmel werth, der Erden angenehm,
Erweckt, so Lohn als Preis, und bringt sie selbst zu dem,
Der nicht um sich allein, mehr um die Welt gelebet,
Nur um der Menschen Wohl: das ist, was ihn erhebet.
Das ist auch Edler Freund! was Dich für allen schmückt;
Nicht durch des Glücks Kunst sieht man Dich jetzt beglückt.
Mein! wer nach langen Schweiß erst in die Höh gekommen,
Den hat kein fliegend Glück in Eil hinauf genommen.
Wie würdig wird man nun Dein schönstes Fest begehn!
Wie rühmlich noch ein Wort vor deinen Mahnen stehn!
Wie kennbar wirst Du nun dadurch dem Lobe bleiben!
Wie herrlich ist es nicht, sich so empor zu treiben!

Hierdurch sachte dem Hoch-Edlen und Hochgelahrten Herrn Doctorando seine Ergebenheit zu bezeugen ein in Jena gebliebener Freund

C. B. Borckenhagen, aus Berlin,
der Arzneey-Kunst Besessener.

Bin Fleiß, Hoch-Edler Freund, und emsiges Bemühen,
Kan anders nichis als Ruhm und Ehre nach sich ziehen,
Drum trägest Du beglückt den Doctor-Hut davon,
Und Hygieens Kunst giebt Dir den Ehren-Lohn.
Der Höchste schencke Dir hinfüro tausend Seegen,
Und wolle lauter Glück auf Dein Bemühen legen.

Hiermit wolte seine Schuldigkeit beobachten

W. H. Oswald, M. C.
Opponens.

Gehn einer durch emsiges lesen und hören,
Sich endlich die Weisheit verbündlich gemacht,
Den schmückt sie am Ende mit Purpur der Ehren,
Dies hast Du geehrter Freund längstens bedacht.

E 2

Du

Du suchtest bey Seiten die Tieffen und Gründe
Der irrdischen Weisheit, was wunderts uns noch?
Wenn diese, damit Sie sich feste verbinde,
Dich eronet und ehret und hebet Dich hoch.

Durch dieser wenige wölte zu Dero glücklichen
Promotion seine ersreuliche Gratulation an
den Tag legen ein ergebenster Freund

J. J. Motschmann, M. C.

Voilà, Mon Frere, c'est l'occasion, où Vous tracez
les vertus & la gloire des personnes, que l'on esti-
me le mieux du monde; la gloire du Pere est aussi
celle de son fils, mais il me faut dire à présent, que
celle-là de Mon Frere est aussi la mienne. C'est pour-
quoi je suis penetré d'un si sensible plaisir, que je ne
faurois me taire, quand tout le monde s'en va Vous
accorder ce que merite votre diligence, & que Vous
allez remporter le laurier de votre vertu: J'ajoute
mes voeux à ceux, qui Vous seront faits sans doute,
& je Vous souhaite toutes les prosperités imaginables
& que le Souverain Vous accorde bientôt les fruits
& la recompense de vos travaux, qui cesserai plûtôt
de vivre, que d'être

Votre tres-affectionné frere

JEAN HENRY HESSE,
Ecudiant à la Mathematique.

